„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а утоји ником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (*у сребру*)
на годину 35 дин. на пола године $17\frac{1}{2}$ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 186. У Новом Саду у среду 1. (13.) декембра 1882. ГОДИНА XVII.

НА АДРЕСУ НАШИХ ПОЛУТАНА.

(*ϑ.*) Од дужег времена изгледало је, као да је борба немађарских народности у Угарској сасвим малаксала. Што су Мађари ову привидну појаву као симптом абдикације, као знак напуштања ове борбе од стране народности схватили, и од свег срца јој се зарадовали, томе се не чудимо. Они би погрешили против тактике, коју су усвојили, по којој и сасвим противне појаве на своју корист тумаче, кад се не би у том смислу користили и овом појавом, која им у неколико по спољашњем облику своме ово маневрисање много лакшим чини. Но није нам тако појмљиво, шта више, с негодовањем морамо споменути, што се и у самом крилу појединих народности — истина само кришом и одвећ бојажљиво — појављују по неки гласови, који такођер мисле, да ову појаву као абдикацију схватити могу, те се већ простиру и на расматрање о неједнакости снага, с којима се ова борба води, о стерилности таке борбе, у којој се снаге узалуд троше, па се по томе почињу већ дотицати и неког опортунитета, који би као нов основ нових покушаја за оно кретање народно усвојити ваљало, које би на место ове борбе требало по њиховим назорима да ступи.

Ово су обичне болести слабих духова, којима је брзи пама и сасвим незнатан успех све и сва, који су увек готови, да сумњивим успесима жртвују прави, трајан успех само због тога, што им не достаје оне дурашности, која борбу народну не мери по трајању једног века човечијег, којој и најудаљенији успех не стоји у недогледној даљини, која је једна од безусловних врлина оваке борбе, јер и зна, и може, и хоће — да жртвује, од чега слаби духови највећма презају, пошто је за њих прошлост и будућност толико, колико ништа, а садањост све и сва.

Кад би на жалост народне борбе од оваких духова зависиле, кад би ли на њих упућене биле, онда или их никада ни било не би, или би престале пре, него што би се развиле, престале при првим жртвама, које би прегорети ваљало, као што су се и они после првих жртава, које су их стигле, малаксали, застрашени, саломљени повукли натраг, изнемоглим гласом изустили: „одрекох сја.“

Но срећа је свију народа, који животне снаге у себи имају, што не рађају само моралне полутане, него и целе људе, у којима је народна свест подпуно развијена и који ће се од тренутног успеха исто тако мало заварати, као што ће се од пролазних невоља и тешкоћа заплашити дати, па ма ове по назорима полутанским „вечито“ морале трајати. Срећа је ових народа, што их јасна свест њихова извесно руководи при распознавању ових људи, у чему им је најбоља гаранција и за то, да се кривим појмовима неће дати омануги, ма колико ови тренутној садањости ласкали.

Ово смо увек свом снагом наглашавали. За нас је јасно било, јасно је и данас, да мирноћа на пољу народне борбе није и не значи одрицање, напуштање, него да је само почивка. И лав се умори — па кад мало заспане, није застао, што је клонуо и изнемогао, него је застао, да прикупи и прибере нову снагу за нови и одсуднији бој. Нечувени притисак и гоњење одозгоре, које нас је, тако рећи, ван закона ставило, с једне стране — с друге стране она, колико фалишна, толико и кратковида, тесногруда политика неких наших природних савезника, који су се дали преварити таштим надом, да ће прекидањем солидарности народносне са оцепљеног, засебног становишта и пре и лакше до циља своје доћи — те две невоље, а поглавито ова друга, уморила је за мало и народносног лава, али га није сломила.

Остављене народности знале су и знају, да ће на скоро време наступити, које ће неверне савезнике њихове разуверити и с у толико већом моралном и материјалном снагом у коло живе солидарности заједничких, готово рећи, истоветних интереса опет довести. Одпочинув за мало, да ово време дочекају, и оне су својски прионуле око прибирања својих снага, да то време и с њиме нову, одсудну борбу што спремније дочекају.

Ове наше речи, да борба ова није престала, да противници наши ни до каквих позитивних успеха против нас нису дошли, да су им успеси њихови исто тако само привидни и пролазни, као и наши неуспеси, да ће борба на скоро интензивније, него што је икада пре, одпочети — ове наше речи наилазиле су код речених духова на смешкање, у коме се огледаше много шта више од проста неверовања.

У толико нам је милије, што смо данас у стању изаћи са једном манифестацијом из противничких кругова, — који тим духовима, као и све друго, што је страно, само зато јер је страно, — импонују, којима они безусловно верују.

Манифестација та гласи у једном од најмеродавнијих бечких листова, у „Преси“, којој, као и њеном пештанском дописнику за цело нико неће приговорити, да их обзири према нами руководе — овако:

„Сваки нови дан доноси у новим појавима исто толико нових доказа за то, да Угарска од истог оног распињања пати, које и Аустрији најбољу снагу тлачи, те је неспособном чини, да положај свој у монархији одржи. Распра народности појављује се овде под другим облицима, него у Аустрији, али за то није мање свеопшта, нити је мање интензивна, него што је то с оне стране Литаве. То, да на основу живих чињеница, — које се баш у новије доба почињу, начином, који и сувише у очи пада, множити — констатујемо и одатле логичан закључак изведемо: да „мађарска“ јединствена држава, на којој шовенисте и рукама и ногама раде, још ни близу није конституисана, шта више, да је овим непаметним поступком шовеиста баш консолидација „угарске“ јединствене државе оспорена и опасности изложена, — те да по томе Угарска још никако не приказује ону „стену у мору“, коју у њој хоће „Пешти Напло“ да нађе, — то и ништа друго хтели смо ми да докажемо.“

„Угарска“ и „мађарска“ јединствена држава, наставља се у „Преси“, нису истоветне. Прва је саздање Деаково, а друга само карикатура, коју су шовенисте од оне прве направили.“

Прелазећи на страст мађарских шовениста за помађаривањем, пише се у „Преси“:

„Ову теревенку сажаљевамо ми са гледишта целокупне монархије, са угарског гледишта изгледа нам од чести смешна, од чести не баш достојна. Ако се тамо борба против трговачких фирама, крчмарских „шилдова,“ допада; ако је пролом у цркву и школу, у светињу породичног живота по ондашњем укусу; ако се тамо мисли, да је то у реду, кад се учитељи подкупљују, да симпатије школске младеж и задобију; ако своју радост налазе у „Талми-Мађарима,“ од којих поједини комад стаје 50 новч.; ако се жарење и палење бруталне самоволе, која се за судију назора намеће и под овом титулом деморализацију у најшире кругове интересованих ексистенција уноси, са тамошњим појмовима о праву и врлини даје у склад доводити; ако се напоследку у непрестаном узнемиравању маса и шиканирању доњих сталежа хоће нека државна мудрост да назре, онда не увиђамо, зашто да се ми на то срдимо.“

Овако разлажу „Преса“ и њен пештански дописник своје мисли о тим стварима поводом једне распре са „Пешти-Напловом“.

Сходно је надовезати овде, шта хрватски „Позор“ приликом изјаве Румуна у Ер ељу пише и на односне замерке званичних „Народних Новина“ овима одговара. „Позор“ том првом приликом долази до ове конклузије:

„Нас и Румуне помажу одношаји балканских народа, којима ми слободу желити морамо онако, као што би им ју Мађари хтели узети, да онда узмогну и над њима и над нами још сигурније господовати. Дакле румунско питање уједно је и хрватско. Према томе, што год јача Румуне, јача и Хрвате и Србе, али у истој мери слаби Мађаре. Зато они траже савеза с Немцима, када га не могу имати с Турском, што су још кушали с Керим-пашом за последњег српско- и руско-турског рата“.

На усиљене преговоре званичних „Народних Новина“ одговара „Позор“:

„. . . Као што је савез Хрвата помогао срушити немачки централизам, тако исто природним законима може савез Хрвата и Румуна уз припомоћ других на природне међе свести неприродну хегемонију Мађара“. . . . . .

„За тај савез не треба архивали х ни повесничких студија, нити писаних уговора, нити што друго више, јер се оснива на природи заје, ничке самообране и нужде: „да се стоји на бранику за автономију проти превласти и мађаризацији.“

„Да нам уз Румуне иду у прилог и опозиције угарских Срба и Хрвата, ердељских Саса као и Словака и Немаца против Мађара и њихове превласти, — то може по службенога браниоца Мађара у Хрватској бити жалосно; али исти може без даљег доказивања веровати, да је то хрватском народу радосно, и да су му његове сузе знак благе кишице, која има да дође након велике суше и стагнације.“

Ове изјаве дугачких коментара не требају. Две истине из њих непобитном снагом извиру: прво, да су наши назори о неуспеху мађарских шовинистичких напора и недостатку њихових снага за амалгамисање и у Пешти и у Бечу продрли, друго, да су се наша очекивања, да ће заједничка нужда самообране после наступелог разуверења неверне савезнике народносне солидарности у коло њено на ново довести — испунила.

У овим појавама лежи уједно већ и заказивање оног времена, када ће народносна борба, основана на солидарности свију народности, поновљеном и искуством ојачаном снагом на свима линијама из нова наступити. Нас ће спремне затећи, ми је никада ни напуштали нисмо — а они, који су почели другчије рачунати, нека помоћу ових изјава дођу до пређашњег бољег свог уверења, ако неће да се за један корак помакнемо даље, те да узроке њиховог узмицања неприпишемо толико страховању и ако не основаном — колико себичности, по њих можда и сувише основаној.

Задужбина Петра Коњевића.

Петар Коњевић, светли задужбинар и нов народни добротвор, који је у 26. години свога живота након дужег боловања преминуо у Пожези 17. (29.) новембра о. г. оставио је, као што јависмо, „Матици Српској“ легат од 30.000 фор. у жељезничким акцијама, којима ће вредност моћи изнети до 28.000 фор. а. вр.

Опорука гласи од речи до речи овако:

„Ва име оца и сина и светога духа, амин.

Ја Петар Коњевић болешљив али здрава и бистра ума, за случај моје смрти чиним ову наредбу врху свега мога покретног и непокретиметка, т. ј. опоруку:

1.) После моје смрти има ме моја домаћица Ана Илијашевић достојно сахранити, затим смртовнице са својим јединим именом снабдевене на све родове разаслати.

2.) За универзалну наследницу мога целога покретног и непокретног иметка наређујем и именујем моју домаћицу Ану Илијашевић.

3.) Као легат остављам Српској Матици у Новоме Саду једну стотину и тридесет и три комада акција „Franz-Josef Bahn“ и седамнаест комада „Süd-Bahn-Prioritäten.“

4.) Као легат остављам ватрогасној дружини пожешкој једну стотину форината а. вр.

5.) Као легат остављам овоградској болници педесет форината а. вр.

6.) Као легат остављам српској цркви пожешкој пет стотина форината а. вр. Општество српско-православне цркве пожешке имаде зато дати једну годишњу божју службу за целу породицу Јована Коњевића.

7.) За овршитеља ове моје опоруке наређујем и именујем високоученог господина Дра Илију Вучетића фискала „Српске Матице“ у Новоме Саду, ког уједно молим, да ми моју домаћицу Ану Илијашевић у сваком погледу чува и брани.

Ову сам опоруку моју од почетка па до конца властитом руком писао, својеручно потписао и својим печатом потврдио.

У Пожеги дана 12. јула 1882.

(М. П.) Перо Коњевић с. р.

За већу веродостојност горњега долазе потписи тројице сведокâ: Анте Бошњак с. р. сведок опоруке Саво Нинковић с. р. сведок опоруке. Ф. Шлислер с. р. сведок опоруке.“

Na broj 1704.
gr.

Na temelju zapisnika od današnjeg dana potvrdjuje se, da je ova oporuka danas proglašena. Kr. sudbeni stol. U Požegi 1. prosinca 1882. Kr. sudb. viećnik: Milanković s. r. Durbešić s. r. prislušnik kao perovodja.

Политички преглед.

После познатог откровења липскога „Гренцботена“ постао је **Аустро-немачки савез** предметом опште новинарске дискусије, особито у Немачкој. Како је лед пробијен и сад већ потврђено, да је тај савез основан на писменом уговору, то нема више нужде, да се ствар забашурује и даље притајива, него се све већма разбистрава. Протуривши прву вест кроз омањи лист, Бисмарк пушта сад новине првог реда, да о предмету говоре и да допуњују првобитни извештај. Да (богме да он то чини преко листова, који су му приступачни. Тако сад „Крајцајт“ јавља, да је немачки канцелар још пре две године углавио на писмено уговор с Аустро-угарским државницима и да су то писмено оба монарха потписала. Немачком цару однео га је у Баден-Баден на потпис тадашњи потканцелар немачки, гроф Столберг. Тако је дакле сад са свим скинут вео, што је до сад покривао један чин из повеснице наших дана. Саопштавајући своје откровење, велеконсервативни берлински лист чудом се чуди, што се на догледу обелодањених чињеница подмећу Гирсу на садашњем путу његовом цељи и намере, каких он ва истину нема. Да се тројецарски савез занавља, о томе, вели „Крајцајт“, не може ни бити речи, јер он није ни био савез у правом смислу те речи, а какав је од пре био, није другчи ни постао, и таки је и дан данас. Ближи пак споразум, што је у одношају међу трима царевинама учињен 1879. год. између Немачке и Аустро-Угарске, није такође ништ изгубио од своје снаге и свога значаја. Тако берлински лист. Тим примедбама хоће он да каже, да Аустро-немачки савез није, као што се мисли, ослабљен гирсовим путовањем, да тог савеза може и у тројецарском одношају бити и да Гирс није, као што се опште узима, у Ваницину за то био, да Русију тешње свеже с осталим двема царевинама. Кад човек узме, да је дотичне ступце у берлинском листу за цело испунило какво перо из немачког спољашњег звања или да је отуд бар наручено, а да је дипломатима за то дат језик, да прикрију своје мисли, — онда је лако рашчитати дотичне примедбе. Разуми све противно од оног, што се ту вели, па ето ти правог смисла њиховог.

И Талијани имају, по примеру Инглеза, свога Вредлова, и то у лицу радикалног заступника народног, лечника Фалерона. У почетку садашње парламентарне сезоне догодио се у **талијанској комори** случај, који је овако текао. Фалерони дође у скупштину. Председник: По што је поштовани Фалерони овде, позивам га, нек положи заклетву. — Фалерони се подиже, па викну гласовито: „Ја не полажем заклетве!“ Наста силна бука и вика: „На поље са санкилотом!“ Председник: Поштовани Фалерони! Свак је пред законом једнак. По што ви не ћете да испуните закон, то вас молим, да изидете из дворане. — Фалерони: Народ ме је послао, и ја само сили уступам! (Жагор непрестано траје.) — Председник: Ја вас још једаред позивам. — Фалерони: Никад! — Председник: Молим квесторе, нек своју дужност чине. Квестори се упуте Фалерону, узму га и поведу на поље. Фалерони, излазећи, грди заступнички дом, и то даде повода новој халабуци. — Председник: Поштовани другови, поштујте достојанство дома! — Случај тај потакао је питање о политичкој заклетви. У заступничкој комори талијанског парламента предложи заступник Ћучија 26. о. м., нека се домаћи пословник тако допуни, да сваки заступник, који не усхте заклетву положити, губи после године дана, од како је заклетву одрекао, мандат, ако се међу тим не пријави, да се хоће да закуне. Министар правосуђа примети, да је то тако важна ствар, да се

само законом може уредити. С тога замоли, нека се предлог узме на траг, а он ће у своје време учинити сходне пропозиције. Заступник Пјерантони чуди се, да ствар та још може бити контроверсна. Нити је нужно, рече, мењати саборског пословника, нити стварати нов закон, јер устав и изборни закон јасно кажу, да заступник губи мандат, ако не ће да се закуне. Заступник Ћучија узме на то свој предлог на траг, а Пјерантони учини други предлог, који се очевидно тицаше Фалеронова случаја и по коме би и Фалерони изгубио свој мандат. Но пјерантонов предлог не буде ни прочитан, него га председник не прочитана упути одборима.

Из српских и других словенских листова.

„Српски Лист“ у Задру рефлектујући на нашу препирку са „Пресом“ пише:

У прошлом броју донијели смо у кратком изводу само главније точке једног чланка „Пресе“ о Босни, написан поводом Хаузмерова говора. „Преса“ опет пише, да је овај чланак живо забавио југославенску штампу, али овој неодговара, него само „Застави“. Незнамо шта је „Застава“ одговорила бечком листу, пошто јој је прелазак забрањен на наше стране, у славу дуализма и штампарске слободе, те неможемо ове препирке процијенити како треба. Тек по приметбама бечког листа нешто се да разабрати.

„Преса“ констатира дакле, да је „Застава“ омладински орган, противна њезинијем назорима, јер даје на знање, да је уз странке у Аустро-Угарској, Србији и Русији, које је „Преса“ споменула у свом чланку, и народ у Босни противан анексији ове земље Аустро-Угарској. Али тако није, примечава „Преса“, пошто не само краљ Милан, већ и сви озбиљни политичари у Србији уважавају несавладиве муке, на које би ово краљевство ударило случајном окупацијом год. 1878.

„Преса“ је очито прећерала, пошто се за установа није чуо глас за анексију монархији, а на ту их мисао заиста није послије привођела управа у Босни, коју су одлучно осуђивали сами полузванични листови. Таки глас није се могао подићи међу Србима у Босни, нити се подигао, јер су чиновници отворено истицали своју противност њиховој народности. „Преса“ је далеко зашла попут Клаића на делегацији, као да је у њега на школу ишла. Али се ово неможе казати, јер је она увек исте назоре проповедала, и ако нијесу одговарали истинитом стању ствари, дочим Клаић није увек једнако мислио, те се може казати, да је он у Бечу изучио „Пресину“ школу. Ми се нечудимо, што јој се допада меродавна југославенска политика овакијех југославена као штоје Клаић, али би и она, ако „Застава“ невјерује, добро урадила, кад би боље проучила жеље и захтеве српскога народа у Босни и привикла се на становиште, које је овом народу праведно, а није ни штетно ни опасно по нашу државу.

„Глас Црногорца“, одговарајући на силне вести о оружању Црне Горе, пише међу осталим:

Црна Гора као малена држава, има разлог да буде вазда на опрезу, дакле да буде вазда спремна и наоружана. Берлински конгрес могао је урадити, да јој смањи ту бриту око њене убојне спреме на најмању мјеру, но он је то не само пропустио учинити, него је још ставио Црну Гору у тако рђав положај, да при најбољој вољи не може да заборави свој стари занат и да се искључиво преда делима мира, помоћу којијех би она као и свака друга земља напредовала у свему чим се данас диче и поносе напредне и просвијетљене државе јевропске.

Бог ће дати, да се временом и Црној Гори правда учини и да и она ступи у положај који ће је разријешити од тешкога задатка који је вазда до сад имала и који јој ни данас није уштеђен: да вазда стоји под пушком и да у њој гледа символ свога живота и опстанка.

Нико не би жељнији био од Црногораца, да наступи то доба. Но народи не могу живети о самим жељама, него морају уочавати прилике онаке какве су и према њима равнати се, било им право или не.

За то не приличи ни Црногорцима замерати оно што по дужности према себи и својој отаџбини морају чинити, јер то и други код своје куће чине.

Сводећи све на једно завршићемо овако: Црна Гора жели живети у миру и љубави са сваким; она не жели рата; она не пријети никоме; она се не оружа више него што јој треба за њену обрану, а то чини сваке године у вишој или мањој мери, како јој кад средства њена допуштају.

„Видело“ доноси овај извештај о првој седници „народне“ скупштине, која је била у Београду 25. новембра, односно 7. декембра о. г.

Данас око 8 часова почеше да се искупљају посланици у скупштинску дворану.

Око 10 сахата већ се беше знитан број посланика искупио; а од г.г. министара дођоше председник министарског савета г. Пироћанац и министар унутрашњих дела г. Гарашанин.

Тада на предлог г. Милоша Глишића би изабран најстарији члан г. Димитрије Маринковић за привр. председника.

Пошто г. Маринковић заузе председничко место изјави, да је на реду да се изабере одбор за пријаву посланика, који ће уједно прегледати и пуномоћија нових посланика, на што скупштина замоли г. Маринковића, да он сам кандидује чланове за овај одбор, и на предлог његов бише за чланове овога одбора изабрати: Милош Трпезић, Никола Крупежевић, Станојло Драгуљевић, Обрад Антонић, Мићан Ристић, Цвија Осатовић, Милутин Поповић и Љуба Станојевић.

За овим је изабрани одбор одмах приступио своме послу, услед чега г. председник изјави, да ће се састанак заказати, када одбор нађе да је довољан број посланика за решавање, и да је са овим овај први претходни састанак закључен.

„Самоуправа“ даје занимљиво а на жалост и истинито карактеризовање ове народне скупштине, о којој смо у прошлом броју нашега листа јавили, да је на њу од 170 посланика дошло само 60 њих. Тим поводом пише „Самоуправа:“

Парламентаризам уведен је по државама за то, да народне тежње, народни захтеви нађу у скупштини одушке. Кад у унутрашњости земље ври опозиција противу постојећих установа, скупштина треба да је на државној машини — вентил. Ми тога вентила, те одушке у скупштини која се сутра састаје, немамо; опозиција је из ње искључена, она нема где у парламенту да избије на површину. Скупштина од 25. новембра не може да врши своју улогу, јер кад у њој седе готово искључиво људи који климају влади, онда је она излишна. Да у нашој земљи нема опозиције, онда би така скупштина давала влади сигурности, да је на правом путу, да је погодила народне жеље, и као такова имала би смисла. Али шта значи скупштина, из које је опозиција искључена? Она значи — парламентарни удар, управо рећи удар по парламенту. Па за што онда влада не избаци и своје људе из ње, бар да се не играмо комедије? Зашто влада, кад је поручила најглавније скупштинско начело, тера овако натрђено народно веће на кулук? Има то својих великих разлога.

У историји има забележено, да су министри кесецијски растерали читаву скупштину. Али је народ онда називао такове људе силецијама, они су сву одговорност морали да носе сами, почињени грехови падали су на њихова леђа. То је незгодно. Данашње напредњаштво пронашло је пријатнији пут. „Кад већ скупштинска опозиција не ће да греши и да сноси те грехове, избаци ју напоље, па потерај остале, нека бар они учине, што је влада смислила.“ Овако гласи ново напредњачко — јеванђеље, а резултат је тога јеванђеља скупштина од 25. нов.

„Народне Новине“ доносе из пера г. А. Павића заступника загребачке академије при погребу даничићеву у Београду опширан извештај о дочеку и пријему хрватских изасланика, из којега ово вадимо што ће и наше читаоце занимати.

У суботу (25. (13.) нов.) око подне престигосмо реморкера, којим се вожаху часни останци милога покојника и око два часа стигосмо у Београд. За ме то бијаше први пут к угодноме чувству очекивања, које нас обузимље, када путујући ступамо први пут у које место, а придружило му се у овај мах и чувство пијетета, када уђосмо у краљевску престоницу са свим слободнога народа, који је нетом након нечувених столетних мука својим јунаштвом и истрајношћу од роба постао суверен, а тај народ не лучи се од мога ни чим другим до именом државним. Кућу, где недавно сеђаше турски паша, која положајем бијаше свакоме изнад свега града прва на погледу, сада је запремио српски команданат, а величанствени краљев нови конак далеко је надвисује.

Пажња, којом нас владин заступник на броду као своје госте одликоваше, беше тек почетак непрекидних знакова и дела бескрајне братске љубави. У најугледнијем хотелу спремише нам станове. Ту нас у име београђана дође поздравити г. Милићевић.

Забринути, да ли се нисмо путујући одвећ уморили, не примише наше понуде, да и ми присуствујемо код преноса мртваца с брода у саборну цркву, него нас оставише, да се одмарамо. Ми употребисмо то доба, провезавши се до Топчидера и разгледајући после тога град. Београд није још на велеградску уређен као Загреб. Хотели су, бар у којем ми бијасмо, да им нема приговора; али наших кафана немају, ни што се тиче збора публике у њима, ни што се тиче другога свега комфора; дућани нису ни велики ни сјајни; улице нису тако чисте ни кућама испуњене; светлост петролејска је доста слаба; куће су солидне и чврсте, али без богатих или елегантних фасада. Но ко узме на ум, да је још пре 20 година половина Београда била запремљена погњу турске прљавости, па нада сада види, како су већ сви трагови тога негдашњега азијатскога варварства изчезли и како се брзо замењују европ ким редом и уљуђношћу, тај ће се и ту дивити великој просветној сили нашега народа, који у десетцима година стиже што је у столећима занемарио. Београд се на рушевинама турскога нереда подиже као варош нова, и подигнуо се већ тако далеко, да нас доиста не вара патриотски ентусиазам, ако речемо, да ће се на оваковим темељима и по овакову плану брзо подићи град, који ће и лепотом и богатством, и бројем људи стати међу знаменитије градове европске.

У вече нас походише професори велике школе: Алковић (физика), Гершић (римско право), Клерић (механика), испричавајући се у име осталих другова својих, што нас на станици нису дочекали, јер је брод велике воде ради стигао у Београд пре времена. Код вечере опет нам се придружише професори Вујић (економија), Валтровић (археологија), Вуловић (историја и литература јужних Словена). Разговору се не могосмо отети све до после по ноћи; толико нам бијаше угодно слушати, како тамо тачно познају и умеју ценити наш књижевнички рад на овој страни.

Сутра у јутру међу првим посетницима имасмо част в дети ректора вилике школе Нешића (математика). Све су то људи озбиљно одани наукама, а искрено, непресиљено уљудни без најмање афектације. Међу осталима добата и старчић, у лицу обасјан блаженим задовољством: то бијаше дични наш приморац др. Панчић. Поштовање, којим нашега домородца као оца пазе Срби, служи им опет на часно сведочанство, како лепо умеју ценити заступнике знаности.

Пре него што ћемо поћи у цркву стиже за свакога од казалиштне интенданције писмо, којим нам се дају на диспозицију две ложе, с обавештњу, да је представа недељна ради спровода одгођена на понедељак, а у среду да ће представу почастити својом присутношћу Њезино Величанство краљица.

У цркви нас западе место међу министрима, до краљева престола. После литургије, а пре него што ће почети спомен, дође краљ и стаде на узвишено место пред својом столицом. Човек млад, мужевно окрупан, висока узраста, ватрених црних очију, црне косе, малих брчића, лица мало блеђана, благ подсмех око усана стиснутих, жива слика старога Милоша, на војничку одевен у плави капут и црвене чакшире, наслоњо се држећи капу па витешки мач; диван млади представник младе краљевине пуне старих и славних и жалосних успомена.

Очи му, како се мени чинило, у први час севнуше к стубу, који од улаза црквенога држи свод и одкуда пре неколико дана злосрећна рука из револвера на њ пуцаше, и из тих очију и из тога лица ја сам барем читао спокојну ресигнацију: ево вам Срби мојих персију, ако их пробије зрно, растворите их, наћи ћете у мом срцу Србију. Сав изгубљен у мотрењу разумео сам, за што је зрно из најближега размака промашило циља: морао би сам ђаво из пакла изаћи, да му не трене рука код оваква нишана, а Србију бог у ново доба одвећ видно закриљује, да би врази могли своју пакост вршити.

Још у цркви питао је краљ министра просвете Новаковића, јесу ли Хрвати из Загреба приспели, те нам дао јавити жељу, да нас код себе види.

Спровод је већ из новина познат како се свршио.

После подне у друштву старца Панчића и знаног вештака глумца Цветића одосмо на Калиметдан: пре 20 година турска пустош, а сада леп парк с дивним погледом преко Саве и Дунава.

Па вечери скупише се опет око нас многи професори и рођци Даничићеви. Ред здравица одпочео је Николајевић, професор опште литературе, за њим Гершић и Вуловић. Како се остали говор сав водио око Даничића, ја сам питао, колико је истине, што се оно код нас новинама пронеело, зашто је покојник у књижевном свету тај псеудоним узео. Од професора Бошковића дознасмо, да у тој причи нема ни словца истине. Вукова кћи, која могаше Даничићу бити заручена (али у истини то није било), није се ни звала Давица, и покојник је оно име узео по Вукову Алмаваху Давици. У овом је г. 1828 изашао Вуков чланак о српској етимоло-

---

ЛИСТАК.

У СПОМЕН ЂУРИ ДАНИЧИЋУ

говорио на парастосу дне 21. нов. (3. дек.) 1882. у Будим-Пешти
Сима А. Ћирић, правник.

Штедимо сузе наше,
За доба можда гора,
Ал' данас српска душа
Заплакат мора.
З. Ј. Ј.

Ево и опет, тужни зборе, зла коб задеси Србина, ево и опет бришемо име једног народног великана из читуље живих, да га кроника наша забележи златни слови у пантеон упокојених.

Међу толиким силним непогодама, које нам са сваке стране грозе, које нам коло наше судбине коче, сваке нас године на свим гранама јавног живота оставља по која снага, која нам је тако нужна, драгоцена и мила. Сваке године морамо да осетимо тешке ударце клете судбине. На свим гранама бележимо непрестано злу коб србинову.

Па ево и данашњим даном, тужни зборе, састасмо се, да одамо достојну пошту сени неумрлог научењака и књижевника српског Ђуре Даничића, који нас је тако брзо, тако из ненада оставио.

Нестаде га из редова наших, отрже се из средине наше, остави нас — за навек! —

Оно свагда ведро чело — потавнело је сада, она чила снага у ломном телу — увела је, оно бистро око научењачко — угасило се — угаси нам се за навек звезда Даница на књижевном обзорју, која но је необичним блеском за пуна три деценијума сјала и пут неуморним раденицима на књизи нам и просвети народној казивала! —

* * *

Нема томе нешто више од половине века, од како се на књижевном пољу српском појавио живљи покрет према напреднијим начелима филолошким.

Било је то време, кад оно учитељ народни Доситије, прошавши све крајеве српске и претуривши у сопственом развитку све оне фазе, кроз које пролази и развитак једнога народа, први изађе на среду са генијалном мисли: да ће народу књига тек онда моћи користити, ако му је писана онаким језиком, каквим он сам говори. Заиста дивна мисао, достојна учитеља, коме онако уз срце прирастао беше народ, из кога је поникао; — али њему недостајаше довољно снаге и знања, да ју до краја изведе.

Но тако велика мисао брзо нађе себи заменика у духовитом оцу новије књижевности српске, у Вуку Стефановићу Караџићу, који гвозденом вољом и неуморним трудом стаде прикупљати бесцен-благо, умотворине народа свога, па из њих одабирати својим огромним даром природним језик народни и књижевни језик српски. Тим радом својим изађе он брзо на глас као славни борац за напреднија начела књижевна, поставив закон: да се језик, као и сваки организам, органично развија, па с тога и стече непријатеља међу присталицама старије школе књижевне, али га је у тој неједнакој борби вазда крепила мисао, да је уз њега листом омладина, а „на млађима свет остаје“.

* * *

У Бечу, у средишту светске науке, прикупио беше око себе старина-Вук коло младих ученика, слушалаца на тамошњој великој школи, али ни једног не замилова толико, колко Ђуру Поповића, потоњег Даничића.

Година 1845. остаће за навек крупни слови забележена у историји српске књижевности, јер она беше обртна тачка у образовању онога човека, чији неуморни рад за пуних тридесет и више година чиниће епоху у млађаној књижевности нашој. Те године наиме посред најжешће борбе за језик и правопис српски стекоше вукова начела неоцењива поборника у млађаном Ђури Даничићу.

Дошавши у Беч, хтеде Даничић да настави своје студије правничке на тамошњем универзитету, али познанство са Вуком и Миклошићем одлучи, те се за навек махну започете каријере, већ распламтелим жаром своје младачке душе приону гигантском вољом и даром испитивању језика српског, чему га је и његова блага варав неодољиво вукла.

Научивши од Вука познавати језик народни и литературу српску, а примив од Миклошића стручну методу филолошку, изађе Даничић већ друге године свога испитивалачког рада на јавност „Ратом за српски језик и правопис“, и ту показа, шта вреди озбиљно и стручно знање према застарелој традицији, тим ремек-делцем пресече он на пречац дуготрајну борбу око језика и правописа српског, а у корист своме учитељу и васколиком потоњем нараштају српском.

Од то доба видимо Даничића, где се посвећује цигло стручном изучавању језика народног, одрекавши се свег светског уживања и насладе. Гледамо га, како је удаљен од спољашње борбе и светског комешаја заронио далеко у дубине народних умотворина, да у њима спозна дух и провиђе, својим бистрим оком научењачким, законе и правила језика српског, гледамо га као узор-научењака, како се дан ноћ труди, да проучи све оно, што су Срби вековима писали, да испита историјски развитак матерњег језика свог.

На тај големи труд и рад уроди одмах у почетку плодом богатим, јер ено два побратима Ђурина, Бранко и Богобој, стадоше практично примењивати све оно, што Даничић научним путев доказа и показа, — један у песми, а други у приповетци изнашаху дивотне истине даничићеве теорије. — Штета само преголема, што их у цвету најлепше младости неумитна смрт покоси!

* * *

Време од венчања даничићева, па до смрти му испуњују три деценијума пребогата значајним радовима, од којих би и један само довољан био, па да му стече неумрле славе и у далеко плодвијој књижевности, него што је наша. Његови „Облици српског или хрватског језика“, његова „Синтакса“, „Речник из књижевних старина српских“, „Историја облика“, „Основи српског или хрватског језика“, даље, многе језикословне расправе, небројена критичка издања старих српских и хрватских споменика, и по избор преводи, а особито превод „Светог писма“, — јесу монументална дела, којима се мало која словенска литература, а гдекојима ни светска подичити не може.

За књижевне заслуге своје беше Даничић почаствован разним одличијима. Тако му петроградски универзитет посла диплому, којом га признаде за свога почасног доктора филозофије; цар Александар II. обдари га дивним прстеном бриљантним, а садањи краљ Србије одликова га таковским орденом вишега реда.

гији, и у поводу тога чланка започео је с Вуком књижевну полемику Светић-Хадић, пак је онда наш покојник бранећи у „Рату за српски језик и правопис“ Вука, узео име Даничић, т. ј. присташа Вукове Данице.

Сутра дан стиже нам од нашега посланика вест, да се у $11^3/_4$ нађемо код њега, да нас у подне представи Њег. Величанству. Ето нас у малој дворани краљевој, где чекамо да нас позову у дворану велику, у којој краљ даје аудијенције, па је управо и у овај пар код њега велика депутација. Пошто је ова одпуштена, врата се отворе и дворанин нас кроз све одаје доведе у краљев пословни кабинет. Наш посланик нас појединце представи, г. Јурковић у кратко врло прикладно поздрави Његово Величанство, и пошто се ово са сваким рукова, понуди нас да с њим, а око њега седнемо. Послушавши ми, краљ поче казивати, какав је тешко надокнадив губитак смрћу Даничићевом затекао народ српски и хрватски. Он тај губитак још и теже осећа, што је покојник дому Обреновића вазда најлојалније одан, и што је једно време „мојој жени, краљици“ био учитељем. Он је врло захвалан и хрватској влади и академији и универзитету, што су покојнику у Загребу спремили тако одличан спровод, и моли нас заступнике владе, академије и универзитета, да код куће речемо, да се неби замерило, што је одредио, да се мртви покојник допреми у Србију; он је то учинио, јер Србија нема много споменика у знаности одлучних људи.

Свршивши краљ беседу удостојио је сваког на посе с неколико питања. Г. Јурковића питаше, у којем је одсеку код владе, и у какове је она одсеке подељена. Је ли се Загреб од потреса опоравио. Кад му упитани одговори, да се више не виде трагови расула до на катедрали, краљ се окрене ка грофу Кевенхилеру и рече му на француски, да је чуо за катедралу бискупа Штросмајера у Ђакову, да је то зграда монументална, дивна и величанствена. Дра Матковића питаше за последње часове Даничићеве, и Његово је Величанство тронутим срцем слушало жалосно и тужно приповедање. Дра Брлића (он нам се у Броду беше придружио) питаше, где адвоцира. Мене је Његово Величанство достојало питати, колико има на универзитету слушатеља, имамо ли прикладну зграду и где смо до ове године били смештени.

Иза тога разговора дворани по обичају српском донесе најпре слатко онда црну кафу, којим понуди краља, посланика, онда нас. Када се разговор свршио, Његово се Величанство са сваким на растанку руковало, и тако се ова незаборавна аудијенција свршила, потрајавши добра дебела по сата.

Већ од јутра ставило нам је министарство просвете свога секретара дра Петровића марљива саставитеља „Грађе за историју краљевине Србије“, Београд 1882. на диспозицију, да нам буде чичерове, коју је задаћу, била му најискренија хвала, свом љубави и приправношћу вршио. По обеду одосмо у велику школу. Ту је смештена и велика школа, и гим азија, и препаравдија, и музеум археолошки и природописни, и физикални кабинет, и хемички лабораторијум, и библиотека и учено друштво. Зграда је доиста огромна у четворокуту с мезанином и два ката, али опет претесна за све те заводе. Уза све то сви су заводи богато снабдевени, а већ је метнута у будет свота за особиту гимназију.

У вече бесмо у позоришту. Давала се опера „Врачара“. То је први покушај певане драме у Београду, и као такав са свим је пристојно инсценирана и изведена. А што се тиче зграде, та је баш на част младој држави Србији. Разсвета је сјајна, ложе и седишта на најновију и врло елегантно.

Сутра дан (уторак) пре подне попунисмо разгледање музеума. У подне скупио је наш стари добри Панчић, председник ученога друштва и професор ботанике у великој школи, с нама још неке своје интимне пријатеље к себи на обед, и ми се не варамо, у низу пријатељских поздрава и одздрава изрекосмо жељу свих интелигентних Хрвата, када вредном домаћину, који као ботаничар врло много путује, изјависмо прошњу, да би се скоро свратио к нама у свој завичај, о којем тако радо чује говорити.

У вече „пријатељи покојникови и пријатељи слоге Хрвата и Срба“ спремише у нашем хотелу дачу. Скупило се око нас велико друштво, у којем нађосмо и Милана Богићевића, недавно министра, сада члана касационога суда, који ових дана заузимље место српскога посланика у Бечу. Г. Милићевић те је вечери био што ми кажемо столо-равнатељ. Његова прва здравица у славу великога покојника и у здравље српских гостију тако је била вешто и мило речена, да је цело друштво раздрагала и узнела и све до у мрклу ноћ.

Срце нам је играло у узбрканим чуствима радости, задовољства и братске љубави.

На растанку рекосмо господи, да Срби Хрвате задужише великим дугом. Ми од њих искасмо Даничића и они нам га дадоше. Ми смо га за његову помоћ доиста пазили и помагали што год могосмо, али поредећи низове бисера, што их је неуморни радник из недогледних дубина језичне конструкције напорном муком вадио; поредећи тај монументални рад с оним, што је покојник њиме код нас за се дорадио, доиста да морамо речи: јадних ми пара! Оставши с те стране дужници, настојасмо да сени мртва покојника нашом поштом изважемо велику захвалност, па се дигосмо, да га што свечаније у нашој земљи сахранимо. Али ту нас Срби и опет претекоше, изказавши покојнику највишу част, да га код себе сахране на државни трошак. Нас је ова одредба само тим смирила, што видесмо, да се оволико одликовање спрема ономе, за кога се и ми дигосмо, да га поштујемо што се више може. И у тај рачун похитасмо, да српским посланицима, који дођоше по њ, изкажемо сваку љубав код наших и да изпратимо до у њихову кућу. И ту нас Срби надкрилише. Они се од веровника преметнуше у дужнике, и љубав, коју ми имасмо вољу њиховим изасланицима изказивати, они нама изказиваху низом непрекидних дела љубави, које се гомилаху, тако бескрајно, као што је и братска љубав недогледна. Нас би оволики наш дуг на растанку много тиштао, да не видимо, како се задужисмо брату, који нас рад њега не ће запоставити. Што је Даничић урадио код нас Хрвата, на једну је корист и нама и Србима. Што је Даничић, признаван и од нас и од Срба првим авторитетом, у сав свет одлучно јавио, да имамо један језик, који је управо тако хрватски као што је и српски, тиме је неколиким вековима жалосне историје настали каос појмова разчистио и слубио је два братска народа, а то је у данашњем веку, где се сродни народи уједињавају учин највећега домашаја, једном мером по обе стране користан. Као што је оно братство моћно и јако у којем сви чланови један другога признају равним братом, тако ће и народ хрватски и српски бити свак за се тим јачи, чим их спознаја њихова братинства тесније здружи. Према томе ми не само да се не бојимо, да ће нас Срби гонити ради дуга, којим им се Даничића ради задужисмо, него смо сигурни, ако се њима роди још и други Даничић, а ми га од њих затребамо, они ће нам и њега дати, да се њиме, што се деловањем првога тек што није слубило, са својим уједини. А да се код њих и други Даничић може брзо родити, томе се лако надати, када видимо, како су у Србији, земљи суверено ј, и краљ и сви представници народа заузети за слободан ни чим не пречен развитак знаности. У то име да бог поживи и Његово Величанство и сав његов српски народ.

У таковом разговору свршило се и ова незаборавно вече.

Сутра дан (среда) дочекаше нас на станици рођаци покојникови и г. Ј. Пецић, наш стари господин; назвасмо га старином не по годинама, него по благости његове нигда смирене бриге и пажње, да ли је све у реду, да ли нам где што год не фали. Ижљубивши се, одосмо.

Тако се свршила ова велика слава чисто књижевничка.

Но од свију тих светских одличија много је већма годило скромноме Даничићу признање „Српског ученог друштва“, „Југословенске академије знаности и уметности“ и многих других учених друштава, која га изабраше то за члана, то за секретара свога, где је он са истом оном ревношћу и истрајном вољом као и на књижевном пољу развио обилату радњу у корист народа свога.

Исто је тако од несравњиве и неоцењиве вредности онај благодатан рад даничићев, што га је толико година као професор словенистике и српског језика на великој школи у Београду ревносно обављао, где је из душе у душу слушаоцима својим улевао љубав према изучавању матерњег језика, и тиме одлучно и највише допринео томе, да се у Србији онако лепо и правилно пише.

* * *

Па и као пријатељ, као брат и као син, пазећи матер своју правом синовљом љубављу и нежношћу до смрти јој, — беше Даничић редак карактер.

Али највећа врлина његова беспримерна књижевна рада остаће без сумње та, што је делима својим ишао за тим, да на књижевном пољу збратими, политичним неприликама разбраћена два једноврсна народа: српски и хрватски и тиме удари темељ трајној срећи им и напретку — лепшој будућности.

Ето та узорита мисао руководила га је, кад је оно на позив „Југословенске академије“ пошао у Загреб, да крунише сав свој дојакошњи рад књижевни горостасним делом, каквим се ретко који и од најкултурнијих народа повести може, да уреди или састави „Речник српског или хрватског језика“, и тиме подигне вековечни споменик, који ће и најкашњем потомству казивати славу и величину та два народа братска.

Па као што је за целога века свога пишући књиге неуморном вредноћом пријањао уз њих, тако се исто и овога пута правом научењачком страшћу латио тог огромног посла, за који се иште читав век човечији, јер ено и у последњим часовима својим у мукама самртничким жури се, само да што више привреди народу своме, из кога је поникао и коме је сав свој племенити живот до последњег даха посветио.

* * *

Па зар да се не растужи срце у српским грудима, зар да не закука српска мајка за тако превеликим губитком, коме би се тешко могло замене наћи и у најнапреднијих народа, а некмо ли у нас Срба, у којих је свака, па и најмања радна снага на културном пољу тако нужна?!

Па да ли умиру тако генијални великани, — да ли је он умро? — Не, тужни зборе, — он живи у књижевним делима својим, која причају славу његову, он живи у нама, који смо се ево сакупили, да одамо достојну хвалу успомени његовој, у нама, који говоримо по оним истим правилима, која је он поставио, он ће живети, догод се буде проносила реч по свету српском, догод траје књиге српске и имена српског, — живеће до века, па с тога: Нека му је слава, слава Ђури Даничићу!

Из страних листова.

„Преси“ јављају из Београда:

„Син руског министра спољних послова, Гирса, који у овд. руском посланству као секретар служи, отпутовао је своме оцу у Рим. С њиме је оставио Београд и г. Стојан Бошковић бивши министар јавне наставе у Ристићевом кабинету, да своме порушеном здрављу у Италији лека потражи. Бошковић сачињава са бившим министром финансија Владимиром Јовановићем лево крило Ристићеве партије, које је у последње доба имало задаћу, да се стави у додир с радикалцима у корист опозиције. Сетимо ли се оних одношаја, у којима су радикалци стојали према овд. руском посланству, онда је врло близу та комбинација, да Бошковић свој пут у — Горици (?) нечини само здравља ради.“

Дописник „Пресин“ хоће овде силом да се сећа нечег, чега нема, па заборавља при томе, да се сети, како се у ово неколико реди сам заплеће тврдећи час да је Италија, час да је Горица циљ пута бошковићевог. Ал да боме г. Бошковић путује, па ма да цео свет зна, да му је здравље порушено, то ипак ово путовање денунцовати ваља; јер, шта би било, кад би одједаред освануо дан, у који би се виделовачким министрима фотеље измакле, без да су на то и слутити могли. Зар и су и они исто тако пре „19. октобра“ конспировали? Неверуј дакле никоме, него денунцирај сваки покрет, па куд пукло да пукло! То је „логика“ оних људи, којима се довикнути може: „Wie der Schelm ist, so denkt er.“

У **„Винер алг. Цтгу“** читамо, да је Фуад-паша пуштен на слободу, почем је доказало се, да сумње, којих је ради ухапшен, нису ни у чем оправдане.

Револуцијонарски листови у Паризу не престају свом снагом нападати на личност Гамбетину, при чему се служе изразима, као да су код познатог новосадског листа у школу ишли и ту их научили. Један дописник изнео је таких неколико пред своју публику, да ова види до какве нискости мора човек да дође, кад начелну борбу замени личном. „Дебела свиња, ђеновска уља, нећак обешеног разбојника, пудљивац из Сан-Себастијана, луцкасти диктатор“, то су најслабија епитета, којима ова фела „журналиста“ части Гамбету; у последње доба највише га нападају са озледе, коју је себи из несмотрености револвером учинио, но о којој они којешта друго износе. Лист „Марсељеза“ који је међу њима најумеренији, вели: „Од свију вести, које су о Гамбетиној позледи пронесене, највероватнија је она, која јавља, да је цела та приповетка измишљена само за то, да се њоме угуши она ларма, коју је афера Кампионова изазвала.“

Букурештански листови јављају, да је Розети, који је од коморе посланика за председника јој изабран, јавио из Париза, где се за сада бави, да се тог избора не прима, шта више, да је и свој посланички мандат положио. Узрок томе су диференције, које између Розетија и већине румунских посланика постоје, услед чега су љубопитљиви, како ће се ове диференције изравнати.

ДОПИСИ.

(М.) **Будимпешта**, 28. новембра. (Парастос Ђури Даничићу.) Тужна вест о изненадној смрти неуморног нам филолога Ђуре Даничића испунила је сва срца српска преголемом жалошћу за ненакнадивим губитком тим. Исто тако саучешће изазва немио глас тај и у души овдашњих Срба на „предстражи овостраног Српства“.

Омладина српска што се учи на универзитету овдашњем на ту црну вест отправи одмах српском ученом друштву у Београд овај брзојав: „Примите израз нашег најдубљег саучешћа у великој тузи, што постиже васколики народ српски губитком неумрлог нам Даничића“.

Но како не мога лично учествовати при погребу тог књижевног нам великана, пробуди се у њој мисао, да се приреди свечан парастос у овдашњој цркви српској у спомен Ђури Даничићу. И тако се изабере депутација, која отиде овдашњем г. пароху Сими Костићу, те га замоли, да у име овдашњих универзитетских грађана српских предложи општини пештанској, да се у недељу 21. новембра одржи парастос Даничићу и тиме ода достојна пошта успомени покојниковој.

Позив тај радо прихвати поменути г. парох, и тако реченога дана после службе божије иницијативом универзитетске омладине приреди српска општина пештанска свечан парастос у спомен неумрлог нам Ђуре Даничића.

На парастосу том беше у лепом броју заступљена општина пештанска са многозаслужним јој председником на челу, а до краја парастоса одстојао беше и преосвећени г. Василијан Петровић, владика новосадски, који се том приликом у Пешти бавио. У име српске универзитетске омладине, која листом присуствоваше на парастосу, држао је у спомен Даничићу леп говор Сима А. Ћирић правник из Н. Сада, нацртавши маркантним потезима живот и рад покојников и шта све губи у њему Српство и књига српска.

Чин тај прелепог пијетета према велезаслужним синовима народа српског може само на част олужити општини пештанској, јер она стаде тиме у ред најсвеснијих нам општина и показа, да јој у грудима бије одушевљено српско срце, и ако се находи у мору силног туђинства. Евала дакле и њој и покретачима те лепе свечаности пред светом српским.

Народна просвета.

Чланци за даље образовање учитеља.

(Из предавања Висова.)

М. Т. Ф.

Васпитујућа настава народне школе.

„Ја не признајем ни једну наставу, која васпитујући не дејствује.“
(Хербарт.)

Настава треба да буде потчињена смеру васпитања.
(Песталоције.)

Ја сам једном приликом нагласио, да народна школа пре свега мора да буде — школа васпитања, т. ј. да она религиозно-морално образовање карактера за истинити васпитни смер треба да признаје и да тежи за њим. Ја сам онда у општим обрисима показао, како се тај смер помоћу наставних сретстава, школскога зашта и школскога живота може да постигне.

Поглавито сретство за постигнуће васпитног смера јесте настава. Без наставе не може се никакво васпитање ни да замисли.

Ја ћу због тога сада да покушам, да то сретство васпитања опширније претресем, него што сам то у мом претпрошлом раду учинио.

У колико су мање педагози са смером васпитања једномишљеници, у толико су они још мање сложни са смером наставе.

Пре Песталоција тежило се много више к материјалном смеру наставе, наиме к прикупљању знања и умења.

Песталоцијева школа је напротив више на формалан смер наставе, образовање моћи, наглашавала.

У садањости тражаху поједини педагошки писци неко посредовање између обеју једностраности к узвишенијем јединству. Они мишљаху да су то посредовање у следећој одредби смера нашли: „Смер наставе састоји се у саопштавању знања, науке, и то на образујући начин“ — То је најнесретније свађање; јер по томе изгледа материјалан смер ипак као главна ствар, а формалан као нузгредна ствар.

Са том несретном одредбом смера констатирано је дакле, да се садашња доктрина поново од вечне, истините и праве основне мисли песталоцијеве удаљила, а таме заблуду и назадак на оно доба пре Песталоција починила. У тој лажној доктрини лежи дубока основа томе, зашто се у новије наставне планове нагромилава научни материјал.

Даровити Песталоције познао је за истину, да се образовање душевних моћи надзбирањем многог знања има да успостави. И у том одношају остајемо ми при Песталоцију и велимо са Дистервегом: „Песталоције за увек!“

Али, ако се хоће неко апсолутно више јединство обеју горенаведених једностраних одредаба смера да има, то морамо у духу песталоцијевом да рекнемо: Настава смера к хармонијском образовању духа посретством набављања знања и умења. И онда има виша циљ више место, а нижа циљ ниже.

Формалном смеру припада у свако доба прво достојанство а материјалном тек друго! — То је песталоцијев дух и к томе морамо поново да се враћамо.

Са повратком к песталоцијевом духу наша ће се школа од прецењивања знања потпуно да излечи, она ће много више васпитујући да дејствује него што је до јако чинила и због тога ће и више љубави народне и потпомагање породице да добија.

Карло Шмит изражава у свом делу „К васпитању и релвђији“ његове тужбе против једностраног правца педагогије са следећим речма: „Наша напредна педагохија поставља за циљ човечију саздавање и она зато васпитава разумне људе. Мисли се, да је разум дух. И због тога све се окреће око товарења знања. Са потпуним образовањем разума, са општим распростирањем знања и науке ишчекује се, да моралност и релвђија, врлина и побожност, крепост и карактер буду нужна последица. Наше је образовање и сувише разумно образовање постало. Враг рефлексије скрио се у нами и прогризао нас је скроз и скроз, он је све боје из живота избрисао, он је свет таштим учинио, а разум за бога и за магистра поставио. И пошто се ми не усуђујемо, да реформацију наших научарских школа започнемо, да из њих заводе за васпитање људи учинимо, који неће више само једну страну духа на уштрб друге да развијају; отуда та маса разумних будала у свима слојевима друштвеним. Јер се при томе развијање чувства и воље запоставља, а отуда бива тражење слободе у безмерности и самовољи, па онда раслабленост и напаст на пољу дела.“

Такве речи изврсног педагога, као што је Карло Шмит, заслужују да се бар испитају.

Да се управо задаћа школна пре свега у васпитању састоји, то се у садашњости особито хербартовом школом доказује. Та школа заступљена од Цилера, Керна, Стоја, Фогта, Салвирка итд. стекла је због тога одлучну заслугу за народну школу. Нико не вели тако јасно и основано и истинито, у чему се смер васпитања састоји, од Хербарта са његовом речју: „Карактерна крепост моралности.“

(Наставиће се.)

Нови Сад, 30. новембра. Као што из Пеште дознајемо, пристали су ових дана посланици српски на угарском сабору без разлике странака под водством врлог старине Милоша Димитријевића пред министра-председника Тису, да га упозоре на велико негодовање, што је синодски операт у народу српском проузроковао, молећи га, да би се у обзиру сваке промене у нашој црквеној автономији имао придржавати законитог поступка. Тиса је одговорио, да тај операт није још проучио, и да ће се на сваки начин законити поступак обдржавати.

— Јуче, у понедељак, требао се у Карловци састати саборски одбор, но по што није дошло било довољно чланова, није тог дана било седнице.

— Друга вечерња забава, коју приређује наша „Српска читаоница“ биће у недељу 5. (17.) декембра о. г. На тој забави наставиће г. А. Хаџић своје предавање о томе: „Каква треба да је Српкиња“, а биће и томбола са лепим згодитцима.

— Одбор за приређивање забава у „Српској читаоници“ решио је, да приреди у очи наше нове године игранку, на којој ће свирати са свирке своје добро познати и на гласу свирачки збор пуковније филиповићеве. На тој истој игранци певаће читаоничко певачко друштво више нових песама и изиграваће се велика лутрија. Дарове за згодитке прима с највећом захвалношћу одбор, који још уједно моли наш женски свет, да му дарежљивом руком својом набавља различите поклоне на ту цел. О свему овом издаће одбор у своје време опширнији програм.

НОВИЈЕ.

— Из Будапеште јављају, да ће поморска санитетска служба у обе половине Аустро-угарске монархије бити скорим законодавним путем уређена. Угарски министар трговине већ је сазвао повереништво, које ће ту ствар претресати.

— Из Букурешта јављају, да су румунски народни заступници и сенатори држали 26. нов. скуп, па закључили, да се устав прегледа. У једно су изабрали четир заступника и три сенатора у повереништво, које ће углавити, које тачке из устава да се прегледају. Предлог о ревизији устава изнеће се пред народно заступништво, кад прорачун државни буде претресен, а избори за коморе, које ће устав прегледати, биће јамачно крајем јануара.

— Ма да неки талијански листови пишу, да Гирс нема никаква посла код папе, опет се потврђује 27. нов. из Рима, да руски министар спољашњих послова збиља преговара с папом о римокатоличкој цркви у Русији и тога ради конферише не само с папом, него и с Јакобином, и то у присутности Бутењева, руског повереника за тај посао. Веле, да се Ватикан формално обвезао, да ће све силе своје употребити, не би ли стишао незадовољне Пољаке, а Русија да му је за то учинила велике уступке.

Разне белешке.

(Из „Стармалог,“ бр. 30.)

Не треба се журити!

Ја не знам што се код нас тако журе са свачим, кад би се то све могло и натенане учинити. На пример:

— Што се тако журе са сазивањем карловачког сабора?

— На што тако на врат на нос претплаћивати се на „Невен“ и „Илустроване новине?“

— Што се тако пренагљује са попуњењем тителске парохије?

— Што су тако навалили са приловима на пренашање костију Бранка Радичевића?

— Зар се не могу мало лакше и спорије писати и издавати наше књиге што нам још фале у српским гимназијама и вишим девојачким школама?

— Што су тако нагрнули компетенти са описом вараждинског генералата на расписану награду „Матице српске“?

— Зар се не могу српски читаоци мало претрпити, него хоће сви на једаред да их упишемо у претплатнике „Стармалога“?

Знаменитости у Новом Саду.

Странце, који буду сад кад се отвори железница долазили у Нови Сад, чинимо пажљивима на ове знаменитости:

1. У дунавској улици могу на уваном тротоару видети силне грабље, шпорхерде, џакове и дрвена колица.

2. У каменичкој улици — што је главни пут на жељезничку станицу — могу а и морају видети (јер ће туда проћи) силна блатна језера, спрам којих је оно код Фиреда шувикс.

3. На месту, где је у идеји владичин двор, а у ствари солара, видеће кестенџијнице, где пеку кестење и рачунају, колико је Сириг до сада чисте хасне донео.

4. На пијаци ће видети ону историчну рупу, у којој се покрља сваки точак, који у њу случајно доспе.

5. У променади ће видети оно место, где је човек у по дана убијен пре пет година, али убицу неће моћи видети, јер још није дошао у полицију да пријави место свога пребивања.

6. У почетку златне греде видеће капију, кроз коју је Герман пролазио, кад је оно ишао у Ириг да благослови тутора.

Библијска питања.

Да ли је београдски митрополитов заменик Мојсије читао таблице Мојсијеве, где стоји: „не жели ништа туђе“, дакле ни туђе митролитске столице?

Кад су се оно у Египту некад скакавци појавили, да ли су онда новине то звале окупацијом Египта?

Кад има седам тајана, која је онда тајна архијерејских закључака на прошлом синоду?

Кад је цар Давид у харфу сьирао, да ли су му кћери свирале у гласовир?

Кад се неки наши попови баве с мађарским потписима и кортешовањем за владине кандидате, Мађаре, може ли се онда замерити „Стармаломе“, што се он бави са библијским питањима?

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ

КОД СВЕТОГ САВЕ

на глав. пијаци у кући тротатници г. В. Недељковића бр. 24.

ЗБОРНИК МОЛИТАВА

наше најновије издање украшено вештачким челикорезним сликама

СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ

ЗБОРНИК МОЛИТАВА

побожним Српкињама превео и прерадио Љубомир Панић окружни прота вел. бечкеречки, професор српског језика и катихета гимназијски, — **у укусном формату зборничком — 164 стране.**

Издањем зборника овог трудили смо се ми, нежалећи ни највећег трошка, — да дамо у руке **побожним Српкињама књигу-молитвену** којој досад

у српском књижарству нема равне

по красоти спољашњој и унутрашњој: штампарској — каменорезној и челикорезној.

НАСЛОВНИ ЛИСТ израђен је посебице за ову књигу од признатог вештака. Анђео хранитељ десном руком упућује на небо, а у левој држи књигу молитвену; како ова слика, тако и цео наслов израђен је у пет **боја и попуњен златном бојом. Свака је страна заонвирена златном шаром и на почетку сваког дела зборника овог, израђена је каменорезна сходна иконица:** књига са частним крстом и граном маслиновом — путир и поскурица — частни крст са зрацима насловне главе анђеоске и т. д.

Исто тако почетна слова сваке молитве, **особито су на камену резана и тројако штампана; златна, црвена и плаветна, а на крају сваке молитве додата је каменорезна шара штампарска.**

Осим ових красота зборник је овај украшен

са шест дивот-челикорезних слика (Stahlstich) и то су:

I. Христос с крстом. — II. Христос прима дечицу. — III. Цвети. IV. Распетије. — V. Скидање Христа с крста. — VI. Ускрс, а наштампан је на најфинијој данас хартији боје кости слонове Super Kaon Druckpapier.

Садржај је овај:

I. Тумачење свете литургије. — II. Молитве на светој литургији. — III. Молитва пред светим причешћем. IV. Молитва после светог причешћа. — V. За побожне на дому: Молитве јутарње, вечерње и дневне. — VI. Мала катавасија: тропари: кондаци, ирмоси, најомиљеније народне црквене песме.

Садржај је овај израђен и прерађен по најприпознатијим зборницима у нас и растумачено је пред сваком молитвом где је што требало.

Цене су зборника елегантно увезани:

у корице кожне са златним шарама — —	од 3.50	до 4.—
у сомоту (разне боје) црвеном, љубичастом и црном — — — — — — —	од 3.50	до 6.50
у фином сомоту са посребрним крстом и оквиром — — — — — — —	од 6.50	до 7.50
у корице слонове кости обичне са крстом	од 6.20	до 7.—
у корице слонове кости обичне са крстом и лепим цветнастим украсом — — —	од 6.80	до 7.50

Најскупоценије увезанима:

у позлаћене или у посребрњене корице — — — —	8.—
у корице од седефа Perlmutter на коцке најфиније са бојама преливаним — — — — — — — —	20.—
у корице слонове кости најфиније са великим крстом (дивот израђено) — — — — — — — —	16.—

Баш сад је изишао:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 132.

1882. Свеска четврта. (Последња за ову годину.)

Ова свеска „Летописа“, последња за ову годину, донела је ове саставке: 1.) „Поглед на економни развитак људски“, од дра М. Ђорђевића. — 2.) „Путничке слике.“ III. Подрим и Метохија. Од Панте Срећковића. (Свршетак.) — 3.) „Добра партија,“ приповетка Милана Савића. — 4) „Апологија Лукијана Мушицког“ (два рукописа), саопштио проф. А. Сандић. II. — 5.) Књижевност: „Низ српских приповедака Вука витеза Врчевића, већином о народном суђењу по Боки, Црној Гори и Херцеговини.“ Оцена С. В. Поповића. — 6.) „Матица Српска“: а.) Изводи из записника књижевног одбора 1879; б.) Изводи из записника књижевног одељења 1879; в) изводи из записника заједничке седнице управнога одбора и књижевног одељења у години 1879; г.) главна скупштина 12. (24.) септ. 1879; д.) Именик Матице српске за годину 1879/80; е.) Списак свих питомаца под управом матичином за школску годину 1879/80.

У раду матичином штампана је оцена Ст. В. Поповића о преводу песме „Енох Арден“ од А. Теснисна из пера Змај-Јована Јовановића; тако исто и оцена Мише Димитријевића о шаљивој игри Косте Ристића под насловом: „Последња воља.“ Даље је штампан годишњи извештај подпредседника дра Стевана Павловића о раду управнога одбора, и годишњи извештај подпредседника књижевнога одељења Мише Димитријевића о раду књижевног одељења и одбора матичиног.

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране могу „Летописе“, који им припадају, сваки дан примити од „Благајнице Матице Српске“ у Новом Саду.

Ко од чланова жели „Летопис“ поштом добијати, ваља да пошље у име годишње поштарине 50 н. а. вр. „Благајници Матице Српске“ у Нови Сад, која води бригу, да се „Летописи“ тачно разашиљу.

✝

Потписана јавља тужним срцем свима рођацима, пријатељима и знанцима, да је господин

ПЕРО КОЊЕВИЋ

трговац и поседник

дне 17. (27.) новембра 1882 у 1 сахат по подне у 26. години живота свога након дуга боловања преминуо.

Тело незаборавног покојника сахрањено је дне 19. новембра (1. декембра) о. г. у 3 сахата по подне на овдашњем православном гробљу.

У Пожеви 17. (29) новембра 1882.

Ана Илијашевић,
као одхранитељица.

ОГЛАСИ.

Објава.

Од стране управног одбора во заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу овим се до општег знања ставља, да ће се за време од 19. (31.) декембра 1882 до 18. (30.) маја 1884 право риболова под закуп издавати, као:

Горњо и доњо-ковиљски дунавац са свима својим огранцима и барама.

Тако исто део рита између виловачког насипа и Дрварице.

Дражба истих риболова држаће се у горњоковиљском општинском звању дана 19. (31.) декембра 1882 у 9 сахата пре подне.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. Закупници позивају се у одређеном времену на опредељено место.

Општинско поглаварство умољава се, да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 25. новембра (7. декембра) 1882.

Тајник **Ж. Вучетић.** Председник управног одбора **Станојевић.** 2—3

Anlage- und Speculations-

Käufe in allen Combinationen (Tauschoperationen, Prämien, Consortien etc.) sowie Käufe u. Verkäufe von **Los- u. exotischen** Papieren vollführt anerkannt **reell** u. **discret** zu **Originalcoursen** das **Bankhaus „LEITHA“** *(Halmai) Wien Schottenring 15* Erprobte Information, gewissenhafte Rathschläge, reichhaltige Brochure u. Probenummern des Börsen- u. Verlosungsblattes „LEITHA“ gratis u. franco. 11—12

Јављам п. н. публици, да сам се у своју кућу преселио: Лебарска улица, пређе кућа гђе удове Феликс.

С поштовањем

ДР. Ј. ВЕЛИМИРОВИЋ.

2—3

СНАБДЕВЕН САМ НАРОЧИТО СА ЖЕНСКИМ ЗИМЊИМ ОГРТАЧИМА И ПАЛЕТОТИМА.

Највећи избор, а по најјефтинију цену горе споменуте робе може се добити **у једино с тим** снабдевеној првој бечкој конфекционој трговини за госпође, девојке и децу

МОРИЦА ШОСТАЛА

у Новом Саду

у кући, где је срп. штампарија дра Св. Милетића. 7—

Kein Mittel gegen **Husten, Heiserkeit, Verschleimung, Katarrhe** ꝛc. hat sich bis heute so vorzüglich bewährt, wie die aus der heilsamen **Spitzwegerichpflanze** hergestellten und wegen ihrer **sicheren** und **schnellen** Wirkung jetzt in ganz Oesterreich-Ungarn so hochgeschätzten

Spitzwegerich-Brust-Bonbons

von **Victor Schmidt u. Söhne in Wien.**

Nur echt in den Apotheken.

4—5

МАРКЕ ЗА ПИСМА

са жигом поштанским из Србије, Бугарске, Босне, Источне Румелије, Црне Горе, Турске и читаве карте дописнице купујем, 100 ком. за 2 франка а 1000 ком. за 20 франака.

Агенти се траже, који могу месечно 100—200 франака заслужити.

Купујем старе новце, стародревне предмете, слике, оружје итд., итд. Распитати се ваља код Weisz Sándor, Antiquitätenhandlung, Budapest, Stefansplatz 8. 3—20

Писма примам на српском, немачком и француском језику. На писмене поруке са поелатим porto-м одма одговарам.

Од 1. новембра 1883.

издајем моју кућу лежећу у златној греди број 1938. под кирију на једну и више година; а по повољној цени и продаћу.

Обратити се има на долепотписаног.

Земун, 18. новембра 1882.

6—6 **Кузман А. Дабижић.**

110 ЈУТАРА

ораће земље лежеће у Сланкамену (Срем) издајем на наполицу добрим наполичарима који су у стању земљу добро обрађивати. Иста је земља и за продају под повољним уветима. Ближа извешћа могу се дознати код

Димитрија Сузана

2—3 у Ст. Сланкамену.

ЦИРКУС Ц. КОНРАДИ

на сенској пијаци

сваки дан у 7 сати у вече

ВЕЛИКА ПРЕДСТАВА

у вишој јахачкој уметности, вежбању, гимнастици и пантомими.

Недељом и свецем 2 представе: у 4 сата по подне и у 7 сати у вече.

Све друго може се дознати из објаве. 10—

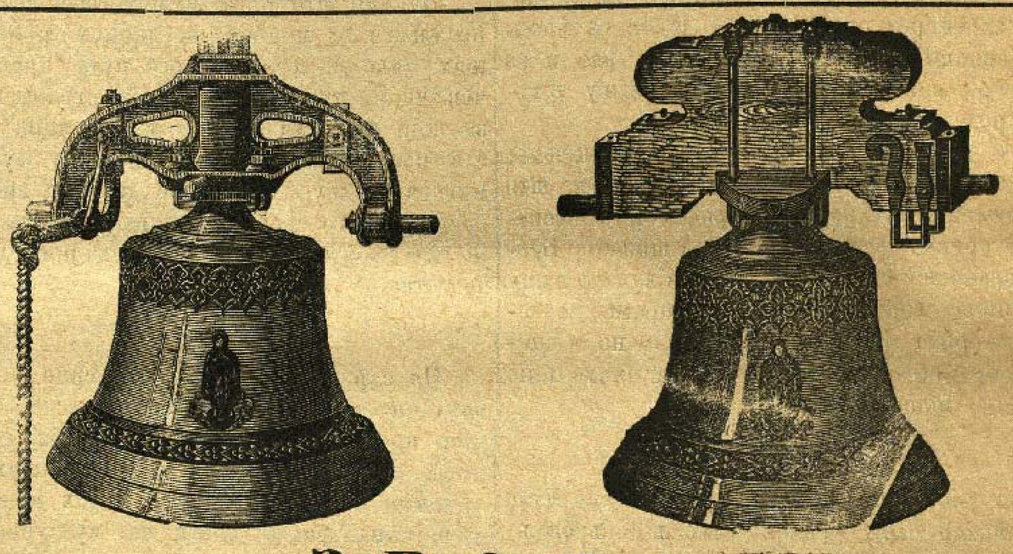

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара прснута звона прима гореречена фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такођер дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

21— **ЂОРЂА БОТА СИНОВИ**

звоноливци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.